

Георги Карасимеонов, Милен Любенов (Ред.)

БАРОМЕТЪР

Политическите партии в България

Година 10, брой 3

Юли – Септември 2010

■ Последните месеци от тази година ще бъдат от изключително важно значение за управлението на ГЕРБ. Правителството е изправено пред сериозни предизвикателства свързани както с преодоляване на последиците от икономическата криза, така и с реформирането на публичния сектор, който през последната година е изправен пред практически колапс. Особено сериозна и тежка е ситуацията в здравеопазването, тъй като редица болници в страната са изправени пред фалит.

■ Друго основно предизвикателство пред управляващите е изпълнението на бюджета за тази година. Въпреки че се забелязват първите симптоми за излизане от рецесията, размерът на бюджетния дефицит може да надхвърли предвидения от правителството, което ще се отрази неблагоприятно при приемането на бюджета за следващата година. Ако това се случи може да се очаква вълна от недоволство и протести на различни съсловия заети в публичния сектор.

■ Атака продължава да бъде най-близкият съюзник на ГЕРБ и да подкрепя засега най-категорично правителството. Началото на новата парламентарна сесия потвърди това, след като Атака застана зад някои от най-спорните идеи на ГЕРБ, като пенсионната и здравната реформа. В същото време партията на Сидеров лансира крайно популистски идеи за национализация на някои сектори от икономиката.

■ Синята коалиция все по-повече започва да се дистанцира от ГЕРБ. При откриването на новата сесия на Народното събрание съпредседателите на Синята коалиция, Мартин Димитров и Иван Костов, предупредиха, че партията има големи резерви към икономическата политика на ГЕРБ, което може да стане повод за преосмисляне на тяхната подкрепа за правителството.

■ И през това тримесечие социологическите сондажи продължават да показват, че БСП е в електорален застой и все още не може да бъде разпозната като алтернатива на управлението след мнозинството от българското население. Инициативата на БСП за иницииране на вот на недоверие към управляващите е стъпка, с която се цели партията да съсредоточи публичното внимание върху себе си.

СЪДЪРЖАНИЕ

Съдържание.....	1
1. Политическата ситуация	2
2. Състояние и развитие на партийната система в България	4
2.1. Тенденции в дясното политическо пространство	4
2.1.1. ГЕРБ.....	5
2.1.2. Атака	5
2.1.3. Синята коалиция /ДСБ и СДС/	6
2.1.4. РЗС	7
2.2. Тенденции в парламентарната опозиция.....	8
2.2.1. БСП	8
2.2.2. ДПС	8
3. Общественото мнение	9
4. Основни изводи и прогнози	10

1. Политическата ситуация

Въпреки че летните месеци традиционно се характеризират с липсата на остри политически сблъсъци, новата парламентарна сесия показва, че политическото напрежение между управляващи и опозиция ще расте.

Преди парламентарната ваканция политическия дебат се съсредоточи основно върху икономическата криза и реакциите по повод публикуването на мониторинговия доклад на Европейската комисия за напредъка на България в областта на вътрешния ред и правосъдието. Според докладът, наблюдава се стремеж и желание за реформи в съдебната система, което се вижда от приетата стратегия за съдебна реформа, поправките в Наказателно-процесуалния кодекс и предложените от министерството на правосъдието промени в Закона за съдебната власт.

В същото време обаче остават съществени недостатъци, видни от практиката, както в досъдебната, така и в съдебната фаза. Част от констатациите са, че на съдебния процес в България липсва „инициатива и професионален капацитет, по-сложните разследвания изглеждат без посока и цел, а процедурите са твърде формални и дълги и често се провалят в съда“.

Основните критики в доклада продължават да бъдат свързани с борбата срещу корупцията и в частност срещу конфликта на интереси в дейността на политиките. Докладът сочи още, че въпреки нарасналия брой обвинителни актове срещу предполагаеми престъпници, техният по-нататъшен ход в съда продължава да е твърде забавен. Част от причините се коренят в липсата на капацитет в разследващите органи и полицията. Ето защо една от препоръките в доклада е да се проведе реформа в МВР, която да доведе до създаване на ефективна криминална полиция.

Управляващите от ГЕРБ окачиха доклада като положителен. Според тях той показва, че правителството действа решително и е на прав път в борбата срещу организираната престъпност и корупцията. Премиерът Борисов заяви, че това е най-добрият доклад досега и не-

говите оценки засилват още повече амбициите и мотивацията на управляващите да се справят с корупцията и организираната престъпност в страната. Това са и основните приоритети, които и занапред ще следва правителството.

От Синята коалиция окачиха доклада като обективен и излязоха с позиция, че са необходими кардинални реформи в право-раздавателната система. От ръководството на Синята коалиция заявиха, че и в бъдеще ще подкрепят усилията на ГЕРБ и правителството в борбата срещу организираната престъпност и корупцията.

Президентът Първанов също коментира доклада. Той счита, че докладът на Европейската комисия дава ясна положителна оценка за политическата воля и съществения напредък на България по основните показатели в областта на правосъдието и вътрешните работи. Според него положителната оценка на доклада трябва да стимулира правителството за още по-решителни действия в борбата срещу организираната престъпност и корупцията.

Една от идеите на управляващите в посока по-висока ефективност в борбата с организираната престъпност и корупцията е създаването на специализиран съд. Проектът предвижда специализирания съд да гледа делата за длъжностни присвоения, измами, безστοпанственост, неизгодни сделки, пране на пари, престъпления по служба и вземане на подкупи, ако са извършени от магистрати, членове на Висшия съдебен съвет и съдебни инспектори, премиер, министри, техните заместници, областни управители и кметове, както и главните секретари на министерствата. В специализирания съд ще бъдат включени и всички процеси за отвлечане, трафик на хора, пране на пари и организирани престъпни групи. Тази идея обаче бе посрещната с резерви от редица политически партии и експерти. Въпреки това, тя остава един от приоритетите на управляващите и през новия политически сезон.

И през това тримесечие отношенията между президента и изпълнителната власт останаха напрегнати. Повод за ново напрежение между двете институции станаха разно-

гласията между президента Първанов и военния министър Аню Ангелов във връзка с назначаването на нов ръководител на военното разузнаване. Ангелов настоява службата да бъде поета от външен за системата човек, докато Първанов подкрепя кандидатурата на сегашния заместник полк. Венцислав Истатков. Президентът отхвърли две от направените от Ангелов предложения, а военният министър обяви, че няма да прави друго. По този начин въпроса остава нерешен.

В същото време продължава задочния диалог между Георги Първанов и Бойко Борисов. В свое изказване президентът заяви, че е необходимо да има алтернатива на управлението на ГЕРБ. Премиерът Борисов отговори, че това изказване за пореден път потвърждава намерението на Първанов да създаде свой политически проект след края на своя мандат. Борисов отново призова Първанов да излезе и публично да обяви своите намерения.

Продължава напрежението между съдебната и изпълнителната власт – тенденция, която се наблюдава от началото на управлението на ГЕРБ. Министърът на вътрешните работи Цветан Цветанов продължава със своите нападки и критики към съда по отношение на неговите решения. И през това тримесечие продължиха широко отразяваните в медиите полицейски операции, което среща одобрението на българските граждани. В същото време обаче се забелязват и сериозни пропуски в работата на МВР и прокуратурата, които доведоха до забавяне на някои от делата, които се следят с особен интерес. От опозицията и от Синята коалиция изразиха позицията, че прокуратурата е подложена на силен политически натиск от страна на управляващите. Това води до бързо организирани процеси с ниска ефективност.

През изминалото тримесечие бяха извършени промени в правителството на ниво заместник-министри. Министър-председателят Бойко Борисов назначи Боряна Пенчева за заместник-министър на финансите. Пенчева замени на поста Ана Михайлова и ще отговаря за външния дълг, отношенията с междуна-

родните финансови институции и средствата от Европейския съюз. Марий Косев е новия зам.-министър на икономиката, енергетиката и туризма. Той ще отговаря за сектора „Енергетика“. Промени настъпиха и в министерството на образованието. След политически скандал с поста се раздели Милка Коджабашиева и нейното място зае Милена Дамянова.

Българското правителство зае предпазлива позиция във връзка с експулсирането на български роми от Франция. Министър-председателят Бойко Борисов заяви, че София няма противоречия с Париж по казуса и няма да вкара страната в скандал, който би попречил за приемането ѝ в Шенген. Борисов се разграничи от острата позиция на Букурещ по спорния въпрос.

Президентът Първанов обаче зае различна позиция от тази на Бойко Борисов. По време на разговорите си в София с румънският президент Траян Бъсеску, Първанов заяви, че България и Румъния ще си взаимодействат за влизане в Шенгенското пространство, което е регламентирано в двустранни документи. Според Първанов двете държави могат да постигнат повече, ако си взаимодействат. Първанов осъди връщането на ромите като противоречащо на европейските ценности практика.

По време на разговорите в София президентът Траян Бъсеску предложи Румъния и България заедно да настояват до края на следващата година да отпадне механизмът за проверка и сътрудничество в областта на правосъдието и вътрешните работи.

Въпреки че през това тримесечие се наблюдаваха първите симптоми за излизане от кризата като намаляване на безработицата, нарастване на износа и ръст в сферата на услугите и туризма, основни икономически проблеми в страната остават нерешени.

Министърът на финансите Симеон Дянков показва разчетите на проектобюджета за 2011 г. В него е заложен ръст на икономиката от 3,6%. Очаква се още износа да нарасне с 10%. В бюджета се предвижда и дефицит от 2,5% или 1,963 млрд. лв. Минималната заплата в страната ще запази сегашния си размер от 240 лв.

Мнозина икономически експерти в страната определиха като твърде оптимистична прогнозата за ръст от 3,6%. Освен това не са заложили допълнителни буфери срещу евентуално ново задълбочаване на кризата. Критики среща и идеята да бъде заложен бюджетен дефицит от 2,5%.

Управляващите започнаха някои от бавените досега реформи в публичния сектор. Пенсионната реформа предвижда увеличаване, както на пенсионната възраст, така и на необходимия трудов стаж за пенсиониране. Предложенията от правителството реформи предвиждат в следващите три години пенсионната възраст да се увеличава с една година. Така през 2013 г. мъжете ще могат да се пенсионират след 40 години стаж и навършени 63 г., а жените – след 37 години стаж и навършени 60 г.

С три години се увеличава и стажът за полицията и военните. В момента те могат да се пенсионират независимо от възрастта при 25 години стаж, от които две трети трябва да са изслужени в съответната служба. С три години се повишава и осигурителния стаж при пенсиониране на учителите, при запазване възрастта за пенсиониране – 57 г. при жените и 60 г. при мъжете.

Тези предложения доведоха до критична реакция от страна на синдикатите и опозицията. Синдикатите заплашиха с протести и това накара правителството да се откаже от своя замисъл за повишаване на пенсионната възраст за хора с по-тежък труд. Това за пореден път показва, че правителството се поддава лесно на общественото мнение и синдикалния натиск, което води до забавяне на реформите.

Реформата в здравеопазването продължава да бъде синтез от неясни идеи, свързани със закриване на болници и липсата на други по-съществени изменения във връзка с финансирането на болниците и дейността на Националната здравноосигурителна каса.

Ситуацията в системата на здравеопазването е изключително тежка. Националната здравноосигурителна каса дължи над 125 млн. лева на болниците. Правителството обеща парите да бъдат платени през март 2011.

Българският лекарски съюз (БЛС) обаче не се съгласи с това предложение и планира национален протест, който ще започне на 15 октомври. Ако исканията не бъдат изпълнени лекарския съюз и синдиката на лекарите е готов на безсрочни стачни действия. От БЛС поискаха оставката на министъра на здравеопазването Ана-Мария Борисова, на финансовия министър Симеон Дянков и на неговия заместник Владислав Горанов. Синята коалиция също изрази позиция, че Ана-Мария Борисова трябва да подаде оставка.

Ситуацията на напрежение в здравеопазването доведе до оставката на Ана-Мария Борисова, който премиерът прие. Бойко Борисов предложи за нов министър на здравеопазването д-р Стефан Константинов – зам. председател на БЛС. Това е третия министър на този пост в рамките на 1 година, което е поредното доказателство за слабата кадрова политика на българския премиер и на ГЕРБ като цяло.

С назначението на д-р Стефан Константинов, Борисов цели на намали напрежението в системата на здравеопазването. Това обаче е само временно решение, тъй като проблемите остават нерешени, а управляващите не предлагат ясен план за реформи.

2. Състояние и развитие на партийната система в България

2.1. Тенденции в дясното политическо пространство

Въпреки икономическите проблеми в страната ГЕРБ продължава да бъде без реална алтернатива на електоралното поле. Атака продължава да бъде най-верния съюзник на ГЕРБ и да подкрепя управляващите безусловно. Синята коалиция трайно се разграничава от икономическата политика на ГЕРБ и дори се превръща в един от най-големите й критици. РЗС се върна към традиционния за нея популизъм като организира подписка за свикване на референдум за нова конституция на страната.

2.1.1. ГЕРБ

Въпреки че през изминалото тримесечие се забелязва първия по-осезаем спад в доверието към ГЕРБ и правителството, към настоящия период не се наблюдават съществени изменения в електоралната подкрепа за управляващите. ГЕРБ продължава да бъде първа политическа сила и все още липсва реална алтернатива, която да застрашава нейната хегемония.

През септември ГЕРБ определи своите законодателни приоритети за новата парламентарна сесия. До края на годината ще се предложат законопроекти в областта здравната и съдебната реформа, също така ще бъде внесен за гласуване бюджета за следващата година, предложен от правителството.

Съпредседателят на парламентарната група на ГЕРБ Тодор Димитров заяви, че още в началото на есенната сесия ще бъдат внесени проекта за избирателен кодекс, а също така ще бъдат направени промени в Закона за здравето и в Закона за лекарствените продукти. Димитров заяви, че приоритет за ГЕРБ са промени в Закона за здравното осигуряване, които да дадат началото на здравната реформа. Ще бъдат регламентирани начина на финансиране на лечебните заведения, мерките срещу несъбираемостта на здравните вноски, както и въвеждането на електронната здравна карта на пациента.

Изминалото тримесечие беше наситено с вътрешнопартийни скандали в ГЕРБ. След сериозен политически скандал зам.-председателят на Народното събрание Лъчезар Иванов подаде оставка от всички заемани от него постове, включително и като регионален ръководител на областната организация на ГЕРБ в София. Причина за това е опита на Иванов да спре журналистически репортаж в една от националните частни телевизии. След като това стана публично достояние Иванов подаде своята оставка. На мястото на Иванов като зам.-председател на Народното събрание бе избран Анастас Анастасов, след решение на Изпълнителната комисия на ГЕРБ.

Премиерът Борисов заяви, че партията ще действа така и занапред и няма да позволи

на нейни представители с поведението си да подкопават доверието в ГЕРБ.

Сериозен отзвук предизвика и изключването от партията на председателят на групата на ГЕРБ в Общинския съвет на Пловдив, Дани Каназирева. От ръководството на партията мотивираха своето решение с това, че със своето поведение, критично към ГЕРБ, Каназирева е уронила престижа на партията. Каназирева отхвърли нападите и обвини ГЕРБ, че се е превърнала в партия, в която „властва страха и вътрешнопартийните интриги“.

През изминалото тримесечие бяха сменени областните координатори на ГЕРБ в Габрово, Плевен, Ловеч, Стара Загора, Търговище и Пазарджик. От ръководството на ГЕРБ заявиха, че смяната на регионалните координатори се дължи на сериозни вътрешнопартийни конфликти. Засега централното ръководство съумява да тушира конфликтите. Твърде вероятно е обаче конфликтите в ГЕРБ на регионално ниво да се задълбочават още повече с оглед приближаването на местните избори и определянето на номинациите за кметове и общински съветници.

2.1.2 Атака

В своето встъпително слово по повод откриването на новата пленарна сесия на Народното събрание, председателят на Атака, Волен Сидеров показва, че и през новия политически сезон Атака ще бъде най-верния съюзник на ГЕРБ. Сидеров заяви, че неговата партия ще подкрепя и в бъдеще „реформаторските усилия на ГЕРБ“, като това е единствения възможен начин страната да излезе от кризата и да бъде пресечена корупцията и организираната престъпност.

Сидеров обяви, че Атака ще започне операция „Възмездие“, чиято цел е да бъдат наказани „тези, които са ограбили държавата в последните двадесет години“. В типичния си популистки стил, Сидеров определи като главни виновници за сегашната икономическа кризата целия политически елит в годините на прехода, като особено място отдели на лидера на ДСБ Иван Костов. Това за пореден път

показа традиционно враждебното отношение на Атака към Синята коалиция и по специално към Иван Костов.

В средата на септември Волен Сидеров лансира идеята за реприватизация и национализация на сектори от българската икономика. Според Сидеров трябва да бъдат преразгледани сделките за Българската телекомуникационна компания (БТК), а също така и сделките за другите два мобилни оператори – Глобул и М-Тел. Лидерът на Атака възнамерява да предложи създаването на постоянна комисия в парламента, която да преразгледа цялостно извършената приватизация в страната. Това не е нова идея за Атака. В предишното Народно събрание партията на Сидеров дори внесе подобен законопроект, който така и не бе взет насериозно.

Тези схващания на Атака противоречат на икономическата линия на ГЕРБ. Това обаче едва ли ще доведе до противоречия между двете партии. Атака използва подобна социално-популистка реторика като реакция на икономическите проблеми в страната. Партията на Сидеров продължава да изпитва дефицит на работещи идея в сферата на икономиката и тясно се придържа към законодателните предложения на ГЕРБ. Така на пример именно с гласовете на Атака, на заседание на социалната комисия в Народното събрание, бяха гласувани предложенията на ГЕРБ за промени в Кодекса за социално осигуряване, с които се увеличава стажът и възрастта за пенсиониране.

2.1.3. Синята коалиция /ДСБ и СДС/

Синята коалиция става все по-критична към ГЕРБ и правителството. Тази тенденция се наблюдава вече няколко месеца и по-всичко личи ще се превърне в трайна черта на отношение на традиционната десница към ГЕРБ.

Лидерът на ДСБ Иван Костов заяви, че до края на годината се очертават недостиг на приходи в бюджета и превишаване на заложените разходи. Това според него може да доведе до нова актуализация на държавния бюджет. При такава ситуация от ДСБ ще

потърсят персонална отговорност от членове на правителството.

От ДСБ заявиха, че ще настояват ръководителите на Националната агенция по приходите (НАП), митниците, осигурителния институт, здравната каса и министърът на финансите да предоставят в парламентарната бюджетна комисия всички актуални данни за изпълнението на своите бюджети.

ДСБ няма да подкрепи бюджета на Националната здравноосигурителна каса (НЗОК) за 2011 г., защото парите от здравни осигуровки продължават да се използват за неясни цели. Според Петър Москов подкрепата на ДСБ към управляващите вече се изчерпва заради липсата на реформи в основните социални сектори. От Синята коалиция заявиха, че ще поискат изслушване в парламента на ръководителите на Националния осигурителен институт (НОИ) и здравната каса за нарастващите дефицити и дълговете на болниците.

Лидерът на СДС Мартин Димитров лансира идеята за въвеждане на т.нар. фискален борд, чрез който в бюджета да се допуска дефицит над 3% само при условие, че 2/3 от депутатите гласуват за това. Според Мартин Димитров по този начин страната ще се придържа към балансиран бюджет и правителството ще харчи толкова, колкото позволява бюджета.

Споразумение за създаване на политически съюз подписаха председателите на СДС, ДСБ и ВМРО в Русе. Този съюз е част от решението на Синята коалиция да разширят формата на коалицията с оглед местните избори догодина. Целите на съюза са издигане на обща кандидатура за кмет и листа за общински съветници в Русе. Форматът е отворен и е възможно към него да се присъединят и други десни партии. Идеята е одобрена от националните ръководства, които се надяват този пример да бъде последван и в останалите градове на страната. Ръководствата на СДС и ДСБ излязоха с изявление, което показва, че ще бъдат търсени варианти за подобно по-широко обединение на десни политически формации и на национално ниво с оглед на

това, че местните избори догодина ще бъдат заедно с президентските.

Политическото дистанциране на Синята коалиция от ГЕРБ пролича и в едно изявление на лидера на СДС Мартин Димитров, който призова да бъде създадено широко дясно-центристко обединение, изключващо ГЕРБ, което да застане зад общ кандидат на президентските избори догодина.

Столичната организация на ДСБ пък обяви, че изборите в София трябва да бъдат спечелени от десницата, като се лансира идеята за издигане на кандидатура на Синята коалиция, отделна от тази на ГЕРБ.

2.1.4. РЗС

На 6 септември РЗС започна национална подписка за организиране на референдум за свикване на Велико народно събрание и изготвяне на нова конституция на страната. Идеята за нова конституция беше издигната от Яне Янев още в началото на мандата на настоящото Народно събрание като до този момент не бяха известни детайлите на конституционния проект, който РЗС предлага. Стартирането на подписката донесе повече яснота по този въпрос.

Предложенията за нова конституция са силно популистки и радикални, някои от които противоречат на основните принципи на представителната демокрация. Така например се предлага процедура за отзоваване на народните представители по инициатива на избирателите от даден избирателен район. Предложението, депутати, кметове и общински съветници да бъдат избирани за не повече от два последователни мандата, изцяло противоречи на обичайната европейска практика.

Най-радикални са предложенията, които поставят под въпрос парламентарната форма на управление и преминаване към президентска република с изключително силни прерогативите на президента. Така например се предлага президентът да бъде ръководител на изпълнителната власт като назначава правителството с одобрението на Народно събрание. Засилването на президентските прерогативи включва още: право на законо-

дателна инициатива на президента, засилване на президентското вето, право на самостоятелно насрочване на референдуми от страна на държавния глава, право на президента да назначава и освобождава от длъжност главния прокурор и председателите на върховните съдилища.

Проектът на РЗС предвижда още намаляване броя на депутатите от 240 на 100 като половината от тях се избират мажоритарно. По отношения на съдебната система се предлага намаляване числеността на Висшия съдебен съвет (ВСС) и премахване на политическата квота в него. Освен това е издигната идеята прокуратурата да бъде независима от съдебната и изпълнителната власт. Друго предложение е свързано с даване правото народа да избира пряко административните ръководители в съда и прокуратурата.

До този момент няма ясно изразена реакция от страна на политическите партии в страната по отношение на идеите на РЗС за нова конституция. Липсва и сериозно публично и медийно внимание по този въпрос. Причините за това се дължат на съвсем различния политически дневен ред на обществото. Икономическата криза, тежките финансови трудности, които изпитват редица публични сектори, поставят като нецелесъобразен и ирационален въпроса за свикване на Велико народно събрание и изработване на нова конституция.

Целите на РЗС с подписката за референдум са по-скоро партийно-стратегически. В продължение на няколко месеца партията остана встрани от медийното и обществено внимание и с този ход цели отново да стане обект на публични дискусии. Само преди няколко месеца подписка за свикване на референдум, който да се произнесе за членството на Турция в ЕС, бе свикана от ВМРО – партия, която след последните парламентарни избори загуби своето дългогодишно парламентарно представителство. Този пример показва, че политически партии, губещи обществена подкрепа, използват подобни популистки теми с чисто конюнктурни цели, които се вписват в тяхната моментна, тясно партийна стратегия с

оглед на подготовката им за приближаващите местни избори догодина.

2.2. Тенденции в парламентарната опозиция

С началото на новата парламентарна сесия, по инициатива на БСП започнаха разговори с ДПС за свикване на вот на недоверие към правителството на Бойко Борисов. Това са първите реални общи опозиционни действия, който двете партии предприемат. Въпреки че отношенията между двете партии се градят по-скоро на прагматизъм, по всичко личи, че този ход е опит за слагане началото на нов етап в отношенията помежду им, които бяха в застои след загубата на парламентарните избори миналата година.

2.2.1. БСП

Въпреки тежката икономическа ситуация БСП не може да бъде разпозната като реална алтернатива на управляващите. Нещо повече – и през това тримесечие електоралната подкрепа за партията остава много ниска. Въпреки това БСП остава втора политическа сила, като на този етап липсва реален субект в ляво, който да конкурира партията за гласовете на левите избиратели.

За разлика от миналото тримесечие, което беше наситено със словесни сблъсъци и остри пререкания между основните лагери в партията, през този период имаше затишие. Затова в навечерието на конгреса на партията не се наблюдава сериозно напрежение в партията. Това не означава, че конфликтите са разрешени – напротив, те и занапред ще определят вътрешнополитическия живот в БСП.

В средата на юли прокуратурата повдигна обвинение срещу Сергей Станишев, за това, че в качеството си на министър-председател е загубил по невнимание квалифицирана информация от тайните служби. Тази тема се дискутираше няколко месеца, преди обвинението да стане факт. Станишев окачестви обвинението като политическа поръчка на изпълнителната власт. Станишев за пореден път изрази позиция, че прокуратурата в страната е подложена

на силен, безпрецедентен за годините на прехода натиск от страна на управляващите.

БСП започна новия парламентарен сезон с предложение за внасяне на вот на недоверие срещу правителството. От партията предложиха три основни теми за вота. Това са тежкия колапс в здравеопазването, провала на антикризисните мерки, замразените доходи и качеството на живот на българите. Лидерът на БСП определи като най-тежка ситуацията в сферата на здравеопазването. Според Станишев се наблюдава тотален провал на антикризисната политика на кабинета и прогнозира, че тази година ще има нулев или отрицателен растеж на икономиката. Станишев счита, че всяка една от темите дава повод на партията да внесе вот на недоверие към правителството.

Първите консултации между БСП и ДПС по повод вота на недоверие не доведоха до резултат. Двете партии така и не успяха да определят темата за вота. От БСП предложиха вота да бъде внесен по повод кризата в здравеопазването, докато ДПС настояха това да бъде образованието и културата. Всъщност, според запознати, основна причина за непостигането на консенсус е това, че ДПС иска вота да бъде отложен след конгреса на БСП, за да не бъде използван от партията за вътрешнопартийни цели. Въпреки това, след дълги разговори, двете партии се спряха на темата за кризата в здравеопазването и искането за вот на недоверие беше внесено в парламента.

От БСП направиха опит да бъде създадена анкетна комисия, която да провери състоянието на резерва на здравната каса, тъй като изразиха съмнение, че парите се харчат за други цели. Синята коалиция подкрепи тази идея, но тя бе отхвърлена от мнозинството. От БСП заявиха, че ще се сезират прокуратурата по този въпрос.

2.2.2. ДПС

През изминалото тримесечие ДПС засили своите критики към правителството. Това дава основание за предположението, че партията ще бъде много по-активна през новия политически сезон. Основата причина за

това са предстоящите местни и президентски избори, които са ключови за бъдещето на партията. Особено важни за ДПС са местните избори, тъй като това остана основния политически ресурс на партията след преминаването ѝ в опозиция.

Всичко това променя тактиката и стратегията на ДПС. Това пролича и по време на откриването на новата пленарна сесия в Народното събрание, на което ДПС призова за формиране на управленска алтернатива на ГЕРБ. Зам.-председателят на ДПС Лютви Местан заяви, че е необходимо политическите партии в България, които се дистанцират от управляващите популистски формации – ГЕРБ и Атака, да насочат потенциала си към изграждане на алтернатива на популистското управление. Местан отправи апел и към Синята коалиция да се включи в този процес, тъй като на страната е необходима автентична дясна политика. Местан изтъкна, че няма по-значимо политическо предизвикателство от изграждането на алтернатива на днешното управление.

Според Лютви Местан приемането на бюджета за следващата година ще постави на изпитание управленския потенциал на ГЕРБ и до голяма степен ще даде отговор на въпроса дали мандата на това Народно събрание ще бъде пълен или ще се стигне до предсрочни парламентарни избори. Местан разкритикува ГЕРБ по отношение на антикризисните мерки, които определи като „прокризисни“.

Местан обяви, че ДПС ще бъде сериозен коректив на управлението и ще засили своята критика, като е възможно да прибегне и до инициране на вот на недоверие към правителство, какъвто вече е налице. БСП и ДПС внесоха в парламента първия вот на недоверие към управлението.

В началото на септември започна делото за конфликт на интереси срещу Ахмед Доган във връзка с получения от него хонорар от 1,5 млн. лева за консултантска дейност по изграждането на язовир „Цанков камък“ и каскадата „Горна Арда“. На свое заседание Върховният административен съд постанови Доган да представи информация, какви дей-

ности е извършил като консултант, а също така и да докаже, че е експерт в областта на геодезията и хидроинженерството.

Ахмед Доган не се яви на делото, а изпрати адвокат. Като цяло през изминалото тримесечие Ахмед Доган избягва публичните и медийни изяви и така и не бе открит за коментар по повод получения от него хонорар. Доган не се появи и на откриването на новата парламентарна сесия.

Ръководството на партията обаче взе позиция по спорния казус. Те определиха делото срещу Ахмед Доган като политическо, целящо да дискредитира партията и нейния лидер. От ДПС заявиха, че тяхната толерантност се изчерпва и партията ще предприеме правови действия, за да се защити.

Стъпка в тази посока е решението на ръководството на ДПС да сезира съда в Страсбург за касираните резултатите от парламентарните избори в няколко избирателни секции в Турция, които доведоха до отнемане на един депутатски мандат на партията. ДПС смятат, че обявяването за недействителни на близо осемнадесет хиляди гласа в Турция само заради това, че протоколите не са подписани, нарушава правото на свободен избор.

3. Общественото мнение

Проучване на социологическа агенция МБМД, проведено в началото на септември показва, че ГЕРБ запазва електоралната си подкрепа и води убедително пред останалите политически партии. Ако парламентарните избори биха се провели през септември, партията на Бойко Борисов би получила 32,3% от гласовете на избирателите. На второ място след ГЕРБ се нарежда БСП, за която биха гласували 10,4%, което е спад в сравнение с юли, когато социалистите получиха 12 % подкрепа. За ДПС възнамеряват да гласуват 5,1% от избирателите. Останалите парламентарно представени партии като Атака, Синята коалиция и РЗС са с близки резултати около границата на четири процентовата избирателна бариера. Най-осезаем спад се на-

блюдава при Атака, за която биха гласували около 2% от избирателите.

Проучването на МБМД показва, че доверието към правителството на ГЕРБ се повишава с 3% спрямо юли т.г. 39,7% от анкетираните казват, че имат доверие на правителството, а през юли те са били 36,2%. 51,6% обаче декларират, че по-скоро нямат доверие към кабинета на Бойко Борисов.

От политиките вицепремиерът и вътрешен министър Цветан Цветанов има най-висок рейтинг (55,9%) и отново надминава този на премиера Бойко Борисов, който получава 52,4 процента доверие.

Тенденцията за спадащо доверие в президента Първанов се запазва и през това тримесечие. Първанов получава одобрение на една трета от анкетираните (36,1%), като неодобрението срещу него е над 50%.

Висок обаче е и процентът на недоверие към ключови министри – вицепремиерът и финансов министър не е одобряван от 59,1 процента от анкетираните, а доверието към него е едва 12,3%. Министърът на здравеопазването Анна-Мария Борисова получава неодобрението на 65,4% от избирателите. Причините за високото неодобрение към двамата министри са икономическата криза и тежката ситуация в здравеопазването.

Опозиционните лидери Сергей Станишев и Ахмед Доган са с ниско ниво на подкрепа. Доверие на Станишев имат 12,5 процента от анкетираните, а недоверие – 75,2%. Ахмед Доган запазва традиционно високо неодобрение – 83,7 процента, като доверието към него е едва 7,2 процента.

С ниска подкрепа са и лидерите на останалите парламентарно представени партии. Лидерът на Атака Волен Сидеров получава 9% подкрепа срещу 78,7% недоверие. 80,3 процента от анкетираните заявяват, че по-скоро нямат доверие на лидера на ДСБ Иван Костов, а 8,9 % му гласуват доверие.

Проучването на МБМД показва още, че сред институциите в страната с най-високо доверие се ползва полицията – 41,6% и църквата с 48% доверие.

4. Основни изводи и прогнози

1. Последните месеци от тази година ще бъдат от изключително важно значение за управлението на ГЕРБ. Правителството е изправено пред сериозни предизвикателства свързани, както с преодоляване на последиците от икономическата криза, така и с реформирането на публичния сектор, който през последната година е изправен пред практически колапс. Особено сериозна и тежка е ситуацията в здравеопазването, тъй като редица болници в страната са изправени пред фалит. Националната здравната каса има задължения към болниците в размер от над 125 млн. лева, което даде повод на здравните работници и лекарите да започнат стачни действия в средата на октомври.

Оставката на министъра на здравеопазването Ана-Мария Борисова не решава проблемите в сферата на здравеопазването, тъй като все още липсва ясен план за реформи в сектора.

Редица университети в страната са изправени пред сериозна криза, поради липсата на средства. Това за пореден път показва необходимостта от продължаване на образователната реформа, която през последните месеци бе практически спряна. Правителството започна и пенсионна реформа, в която се залага идеята за вдигане на пенсионната възраст и стажа за пенсиониране. При първите по-сериозни противодействия на синдикати и опозиция обаче, управляващите са на път да променят частично идеите си за реформиране на сектора. Това за пореден път доказва липсата на ясна стратегия и политическа воля за реформи.

Друго основно предизвикателство пред управляващите е изпълнението на бюджета за тази година. Въпреки че се забелязват първите симптоми за излизане от кризата, размера на бюджетния дефицит може да надхвърли предвидения от правителството, което ще се отрази неблагоприятно при приемането на бюджета за следващата година. Ако това се случи може да се очаква вълна от недоволство и протести на различни съсловия заети в публичния сек-

тор. Това ще доведе и до спадане на доверието към ГЕРБ и правителството. Възможни са и други промени в кабинета и смяна на министри с цел да се тушира напрежението.

2. Във вътрешнопартиен план се забелязват първите по-сериозни противоречия в ГЕРБ, свързани преди всичко с клиентелни борби в местните партийни структури. Това стана повод за смяна на областни координатори. Въпреки това обаче напрежението и противоборствата в местните партийни структури ще се засилват с оглед предстоящите местни избори. Засега централното ръководство се справя с тези проблеми и с някои свои действия за пореден път показва силно централизиран и авторитарен характер на партията, от гледна точка на начина на вземане на решения и вътрешнопартийната демокрация. Изключването от партията на председателката на групата на общинските съветници на ГЕРБ в Пловдив Дани Каназирева е ярко потвърждение на тази констатация. Решенията в партията се взимат от един много тесен кръг около премиера Борисов, твърде често непрозрачно за широката членска маса и регионалните структури. За лидерска партия като ГЕРБ обаче това е обичайния начин на функциониране на партията. В бъдеще не се очакват промени в тази насока.

3. Атака продължава да бъде най-близкия съюзник на ГЕРБ и да подкрепя засега най-категорично правителството. Началото на новата парламентарна сесия потвърди това, след като Атака застана зад някои от най-спорните идеи на ГЕРБ като пенсионната и здравната реформа. В същото време партията на Сидеров лансира крайно популистски идеи за национализация на някои сектори от икономиката. Този ход е насочен към крайно леви и носталгично настроени националисти, които през 90-те години на XX в. традиционно гласуваха за БСП и които Атака привлече като избиратели през 2005 г. Подобни идеи обаче трудно ще възвърнат загубените електорални позиции на Атака и едва ли са вярното решение за преодоляване на политическото обезличаване на партията в резултат на подкрепата ѝ към ГЕРБ.

4. Синята коалиция все по-повече започва да се дистанцира от ГЕРБ. При откриването на новата сесия на Народното събрание съпредседателите на Синята коалиция Мартин Димитров и Иван Костов предупредиха, че партията има големи резерви към икономическата политика на ГЕРБ, което може да стане повод за преосмисляне на тяхната подкрепа. В краткосрочен план подкрепата на Синята коалиция към ГЕРБ ще зависи от изпълнението на бюджета за тази година. Мартин Димитров ясно заяви, че е възможна нова актуализация на бюджета, която Синята коалиция много трудно ще подкрепи. Въпреки това обаче Синята коалиция изрази ясната позиция, че няма да гласува за вота на недоверие срещу правителството. Това е принципна позиция, тъй като БСП продължава да бъде основен идеен противник на традиционната десница в България.

Синята коалиция показва, че вече практически е започнала своята подготовка за местните избори догодина. Идеята за разширяване формата на коалицията, с включването на по-малки десни партии, вече има реални измерения в Русе. Твърде вероятно е идеята за формата – „Синята коалиция плюс“ да бъде реализирана и на национално ниво с издигането на общ кандидат за президент, различен от този на ГЕРБ.

5. Загубата на електорална подкрепа накара РЗС отново да заложи на популизма, характерен за партията от самото ѝ създаване. Започналата подписка за свикване на референдум за нова конституция на България показва, че партията на Яне Янев не разполага с други политически ресурси, с които да спечели доверието и подкрепата на избирателите. Липсата на кадрови потенциал и на рационални политически решения, съобразени с политическия дневен ред, водят до подобни крайно нецелесъобразни и неуместни с оглед настоящата политическа ситуация в страната идеи. Целта на РЗС е да привлече отново общественото внимание върху себе си, но това обаче едва ли ще доведе до търсения резултат.

6. И през това тримесечие социологическите сондажи продължават да показват, че БСП е в

електорален застой и все още не може да бъде разпозната като алтернатива на управлението. Инициативата на БСП за инициране на вот на недоверие към управляващите е стъпка, с която се цели партията да съсредоточи публичното внимание върху себе си. Този ход обаче едва ли ще доведе до съществени резултати за партията. Съмнението на ДПС, че БСП се опитва да използва вота на недоверие за чисто вътрешнопартийни цели, с оглед предстоящия конгрес през октомври, изглежда основателно в контекста на моментната политическа конюнктура.

Липсата на вътрешнопартийна консолидация и неспособността за обновление на партийния елит са сред водещите причини за слабата подкрепа, която БСП получава. Предстоящото заседание на конгреса през октомври едва ли ще доведе до съществени промени, които да поставят нов етап от развитието на партията. Реформите и консолидацията в БСП обаче са наложителни с оглед предстоящите местни и президентски избори догодина, тъй като те ще се окажат възлов тест за перспективите на партията.

7. Началото на новата парламентарна сесия показва, че през новия политически се-

зон ДПС ще засили опозиционното си поведение. Въпреки че партията започна предпазливи консултации с БСП по отношение на инициативата на социалистите за вот на недоверие срещу правителството на Борисов, може да се очаква, че в бъдеще ДПС ще става все по-критична към управлението. Това ще зависи преди всичко от начина по който управляващите се справят с текущите политически приоритети, като реформирането на публичния сектор, изпълнението на бюджета и преодоляване последиците от икономическата криза. Предстоящите догодина местни и президентски избори ще определят до голяма степен политическата стратегия на ДПС. За партия като ДПС местните избори винаги са били основен приоритет. Поради това партията отрано ще започне подготовката си за тези избори. Намерението на ГЕРБ да въведе изискването на местни избори да могат да гласуват лица, които имат постоянен адрес в България в рамките на една година преди изборите, засяга пряко ДПС. Ето защо партията открито ще се противопостави на тази идея, ако тя бъде внесена за гласуване в парламента.

За авторите:

Професор доктор на философските науки Георги Карасимеонов е ръководител на катедра "Политология" в СУ "Св.Климент Охридски", директор на Института за политически и правни изследвания и главен редактор на списание "Политически изследвания". От 1991 до 1998 г. е бил председател на Българската асоциация за политически науки.

Контакт: ipls@dir.bg

Доктор по политология Милен Любенов е преподавател във факултета по политически науки на СУ „Св.Климент Охридски“

Контакт: mlubenov@abv.bg

Редакционен екип
Фондация Фридрих Еберт
Бюро България
П.К. 958
ул. Княз Борис І 97
1000 София
България

Заявки
Фондация Фридрих Еберт
Бюро България
Емилия Бургазлиева
e-mail: office@fes.bg
факс: (+359 2) 9802438

Всички текстове са достъпни онлайн
www.fes.bg

Мненията, изразени в тази публикация,
принадлежат на автора/авторите и не
отразяват непременно позицията
на Фондация Фридрих Еберт.